

Ripoti ya Uwajibikaji

Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo

2019-2020

Ripoti ya Uwajibikaji

Mamlaka ya Serikali za Mitaa na
Miradi ya Maendeleo

2019-2020

YALIYOMO

UTANGULIZI i

JAMBO LA 1:

Kuongezeka kwa Hati Zenye Shaka na Hati Mbaya za Ukaguzi kwa Mwaka 2019/20 1

JAMBO LA 2:

Mapungufu Katika Ukusanyaji wa Mapato 4

JAMBO LA 3:

Changamoto za Usimamizi wa Rasilimali watu katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa 7

JAMBO LA 4:

Mapungufu katika Usimamizi wa Mali za Mamlaka ya Serikali za Mitaa 10

JAMBO LA 5:

Mapungufu katika Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo 12

JAMBO LA 6:

Ufanisi katika uendeshaji wa Mfuko wa Uwezeshaji wa Wanawake, Vijana na
Watu Wenye Ulemavu 15

JAMBO LA 7:

Upungufu wa Miundombinu kwenye Shule za Msingi na Sekondari 16

JAMBO LA 8:

Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka Iliyopita 18

UTANGULIZI

Ripoti ya Uwajibikaji ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo imeandaliwa kutokana na ripoti za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) za ukaguzi wa Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo za mwaka 2019/20.

Dhumuni la ripoti hii ni kurahisisha ripoti alizozitoa CAG katika ukaguzi wa Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo, ili kuwawezesha wadau wa uwajibikaji kuelewa mapendekezo yaliyopo kwenye ripoti hizo na kudai uwajibikaji kutoka kwa watendaji wa Serikali (duty bearers).

WAJIBU inatarajia ripoti hii itawakumbusha watendaji wa Serikali, umuhimu wa kutekeleza mapendekezo yaliyotolewa na CAG ili kuimarisha usimamizi wa rasilimali za taifa.

Ripoti hii itawawezesha wananchi (right holders) kuelewa namna rasilimali zao zilivyotumika katika kuwaleta maendeleo. Vilevile, ripoti hii inaweza kutumika kama chanzo cha taarifa katika ufuatiliaji wa matumizi na rasilimali za umma ngazi ya Halmashauri.

Ripoti inafafanua kuhusu umuhimu wa ukaguzi na maana ya maoni ya ukaguzi pamoja na mambo 8 ambayo Serikali inapaswa kuyafanya kazi. Baadhi ya mambo hayo ni mwenendo wa hati za ukaguzi, na mwenendo wa utekelezaji wa mapendekezo ya CAG na maagizo ya Kamati ya Kudumu ya Usimamizi ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC).

Ripoti hii imeandaliwa na Taasisi ya WAJIBU kwa ufadhili wa Shirika la Maendeleo la Ujerumani (GIZ) nchini Tanzania kupitia Mradi wa Usimamizi Bora wa Fedha za Umma (GFG).

Aidha, ripoti hii inasambazwa nchi nzima kwa ufadhili wa Ubalozi wa Ufalme wa Norway. WAJIBU inawakaribisha wadau wote wa uwajibikaji kuisoma ripoti hii na kutoa maoni yatakayochangia kuboresha ripoti zitakazofuata.

Umuhimu wa Ukaguzi wa Hesabu

Ukaguzi wa hesabu kwenye Sekta ya Umma ni utaratibu wa kupitia usahihi wa taarifa za mapato, matumizi, mali, madeni pamoja na utendaji wa taasisi za umma ili kubaini kama sheria, kanuni, taratibu na thamani ya fedha zimezingatiwa kwenye kukusanya mapato na matumizi ya rasilimali za umma.

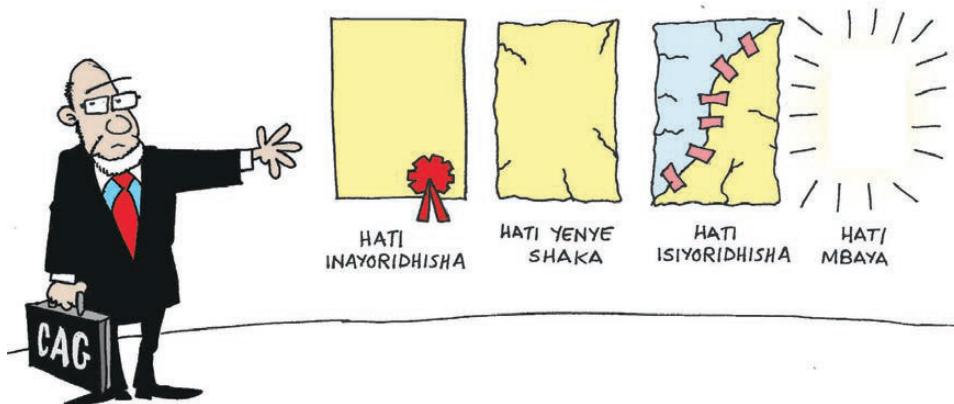
Ni muhimu kwa wadau wa uwajibikaji kuzielewa taarifa za ukaguzi katika sekta ya umma ili kufahamu jinsi gani rasilimali za umma zilivyotumika na kuwawezesha wananchi kudai uwajibikaji kwa maendeleo ya Taifa.

Hati ya Ukaguzi

Baada ya kukamilisha ukaguzi, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali hutoa Hati ya Ukaguzi kwa kila taasisi ya umma aliyoikagua. Hati ya Ukaguzi ni maoni ya Mkaguzi yatokanayo na ukaguzi alioufanya kwenye hesabu za taasisi au mamlaka yoyote ya umma.

Hati ya Ukaguzi hutolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG) kuonesha ni kwa kiwango gani hesabu alizozikagua zimeandalisha kwa kuzingatia viwango vya kimataifa vya uandaaji hesabu katika sekta ya umma (IPSASs) pamoja na matamko yanayotolewa na Bodi ya Taifa ya Wahasibu na Wakaguzi Hesabu (NBAA) na Sheria za nchi husika.

Katika ukaguzi wake, CAG hutoa aina nne za Hati za Ukaguzi kama ifuatavyo; Hati Inayoridhisha (Unqualified Opinion), Hati Yenye shaka (Qualified Opinion), Hati Mbaya (Adverse Opinion) na kushindwa kutoa Maoni/Hati (Disclaimer of Opinion). Mkaguzi anapotoa hati ya ukaguzi inayoridhisha, haimaanishi kuwa taasisi iliyokaguliwa haina dosari yoyote. Hii ni kwa sababu ukaguzi hufanywa kwa kuchagua miamala michache (sample transactions) na siyo miamala yote (all transactions) iliyofanywa na taasisi husika.

Mambo Yaliyochambuliwa Katika Ukaguzi Wa Mwaka 2019/20

Sehemu hii, inaonesha uchambuzi wa mambo 8 ikiwemo hati za ukaguzi zilizotolewa na CAG katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo pamoja na mwenendo wa utekelezaji wa mapendekezo ya miaka mitatu iliyopita. Yafuatayo ni mambo yaliyochambuliwa;

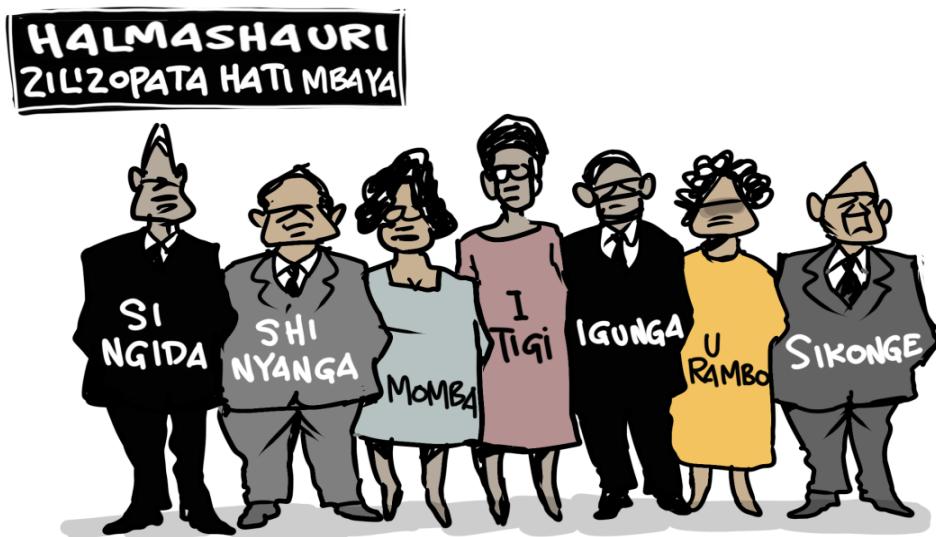
JAMBO LA 1:

Kuongezeka kwa Hati Zenye Shaka na Hati Mbaya za Ukaguzi kwa Mwaka 2019/20

Ripoti za Ukaguzi za mwaka 2019/20 zinaonesha kuongezeka kwa Hati Zenye Shaka na Hati Mbaya zilizotolewa katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo. Mwenendo wa Hati zilizotolewa katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo ni kama ifuatavyo;

i. **Hati za Ukaguzi Zilizotolewa katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa**

Ripoti ya CAG inaonesha kuwa, katи ya Halmashauri 185 zilizokaguliwa, Halmashauri 124 sawa na asilimia 67 zilipata Hati Zinazoridhisha, Halmashauri 53 sawa na asilimia 29 zilipata Hati Zenye Shaka na Halmashauri 8 sawa na asilimia 4 zilipata Hati Mbaya. Hati zinazoridhisha zimeshuka kwa asilimia 28 kutoka asilimia 95 mwaka 2018/19 hadi asilimia 67 mwaka 2019/20. Hati Zenye Shaka zimekuwa zikiongezeka kwa miaka mitatu mfululizo kutoka asilimia 4 mwaka 2017/18, asilimia 5 mwaka 2018/19 hadi kufikia asilimia 29 mwaka 2019/20. Halmashauri zilizopata Hati Mbaya ni Halmashauri ya Manispaa ya Tabora na Halmashauri za Wilaya za Shinyanga, Singida, Itigi, Igunga, Sikunge, Urambo na Momba.

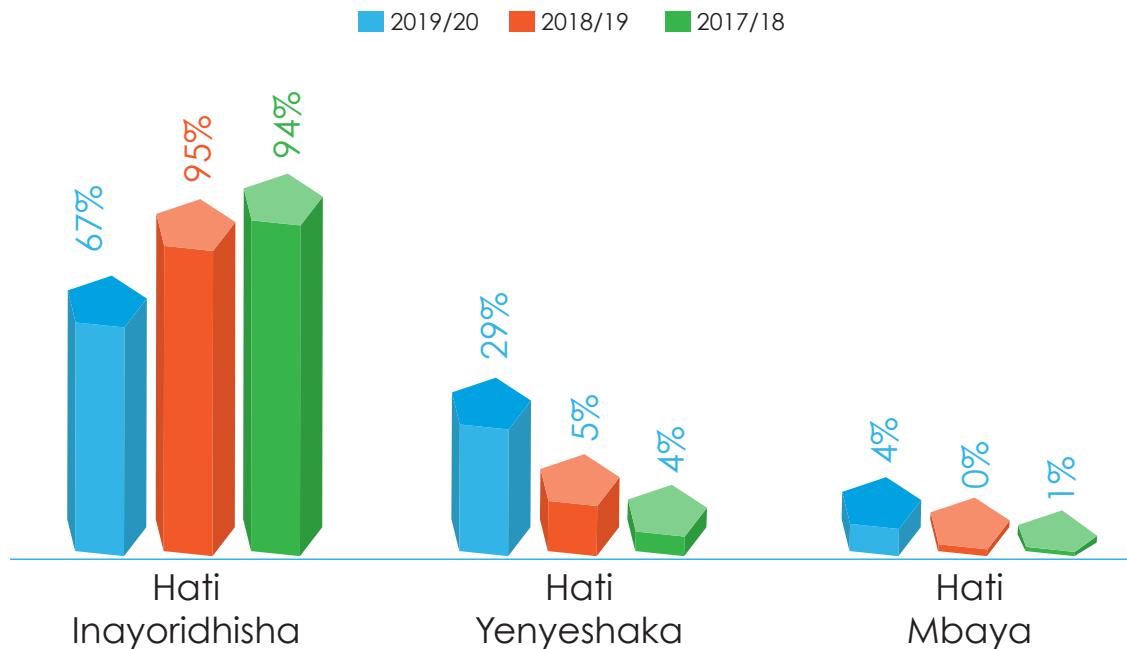

Hati Zenye Shaka na Hati Mbaya zilitolewa kutokana na mapungufu mbalimbali ikiwemo, mabadiliko ya kiasi kilichoripotiwa katika hesabu za mwaka 2018/19 bila maelezo, taarifa za fedha kuripoti kiasi zaidi au pungufu bila maelezo, kukosekana kwa nyaraka za matumizi pamoja na ufanuzi wa matumizi, kutokuzingatiwa kwa Sheria ya ununuzi wa umma pamoja na tatizo la uandaaji wa hesabu kwa kutumia viwango vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu katika sekta ya umma (IPSAs).

Vilevile, ripoti ya CAG inaonesha mapungufu katika mifumo ya usimamizi wa Ndani ikiwa ni pamoja na Wakaguzi wa Ndani kutokukagua hesabu za mwisho za Halmashauri 54 kabla ya kuwasilishwa kwa CAG kwa ajili ya ukaguzi. Hii ni kinyume na Memoranda ya Fedha ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa 14(4)(d).

Aidha, kumekuwepo wa viashiria vya rushwa, kutokamilika kwa miradi pamoja na kutotumika kwa miradi iliyokamilika.

Kielelezo Na. 1: Mwenendo wa Hati za Ukaguzi kwa Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwa Mwaka 2017/18 hadi 2019/20.

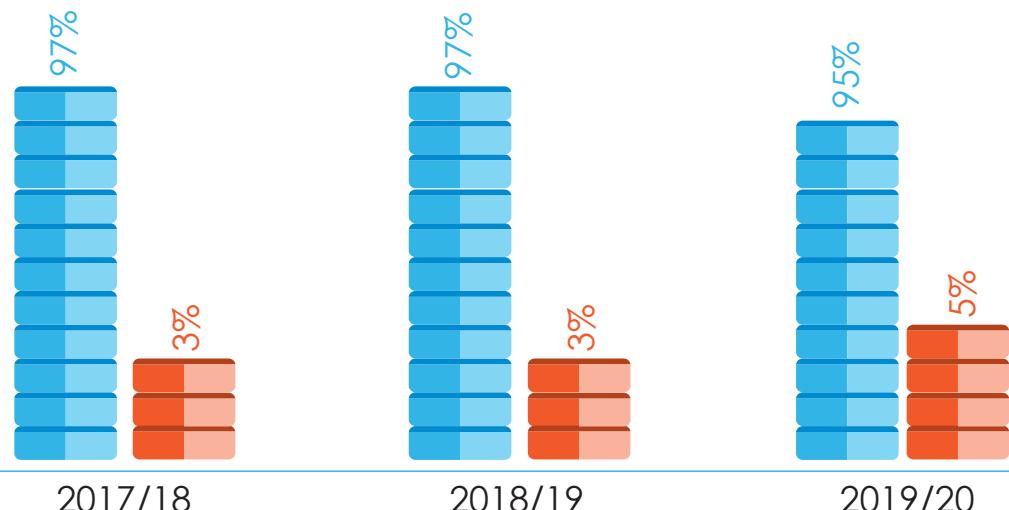

i. Hati za Ukaguzi Zilizotolewa Katika Miradi ya Maendeleo

Kwa mwaka 2019/20, CAG alikagua jumla ya miradi ya maendeleo 290 na kutoa aina mbili za Hati za Ukaguzi ambapo; alitoa Hati Zinazoridhisha kwa miradi 275 sawa na asilimia 95 na Hati Zenye Shaka kwa miradi 15 sawa na asilimia 5. Hati Zinazoridhisha zimeshuka kwa asilimia 2 kutoka asilimia 97 mwaka 2018/19 kama inavyoonekana katika Kielelezo Na.2.

Kielelezo Na 2: Mwenedo wa Hati za Ukaguzi Zinazoridhisha na Zenye Shaka zilizotolewa kwenye Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka 2017/18 hadi 2019/20.

■ Hati Inayoridhisha ■ Hati Zenye shaka

Athari

Kushuka kwa idadi ya Hati Zinazoridhisha na kuongezeka kwa idadi ya Hati Zenye Shaka, kunaashiria kushuka kwa uwezo na uelewa wa Watumishi wa Idara ya Uhasibu waliopo katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa katika kufuata viwango vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu katika sekta ya umma na ripoti nyngine za fedha za Mamlaka ya Serikali za Mitaa. Aidha, udhaifu katika vitengo vya ukaguzi wa ndani, kukosekana au kutofanya kazi kwa kamati za ukaguzi wa ndani au kutokizingatiwa kwa Sheria ya Ununuzi ya Umma hupelekea wahasibu kushindwa kuandaa hesabu kwa kufuata viwango vya kihasibu hivyo kushindwa kupata hati zinazoridhisha.

Madhara ya udhaifu huu ni;

- i. Uwezekano mkubwa wa kupotosha watumiaji wa taarifa hizi, kutohana na tatizo la usahihi wa hesabu na ripoti nyngine za fedha,
- ii. Hesabu na taarifa za fedha za Mamlaka ya Serikali za Mitaa kutoaminiwa na wadau na watumiaji wengine wa taarifa hizo, na
- iii. Upotevu wa fedha na rasilimali za Mamlaka ya Serikali za Mitaa kutohana na kuripoti mapato na matumizi yasiyo sahihi.

Ushauri

WAJIBU inaishauri Ofisi ya Rais TAMISEMI, Ofisi ya Mkaguzi Mkuu wa Ndani (Internal Auditor General) pamoja na Ofisi ya Rais Utumishi na Utawala bora zifanye yafuatayo;

- i. Kuwapa mafunzo ya mara kwa mara Watumishi wa Idara ya Uhasibu walioko katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa kwenye viwango vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu katika sekta ya umma. Hii ni kwa sababu, viwango hivi huwa vinaboreshwani kila wakati ili viendane na mabadiliko yanayotokea duniani.
- ii. Kuimarisha Vitengo vya Ukaguzi wa Ndani na Kamati za Ukaguzi za Mamlaka ya Serikali za Mitaa. Hii ni pamoja na kuwachukulia hatua kali za kinidhamu wahusika wa uzembe utakaobainika kama njia ya kukomesha uzembe huo.

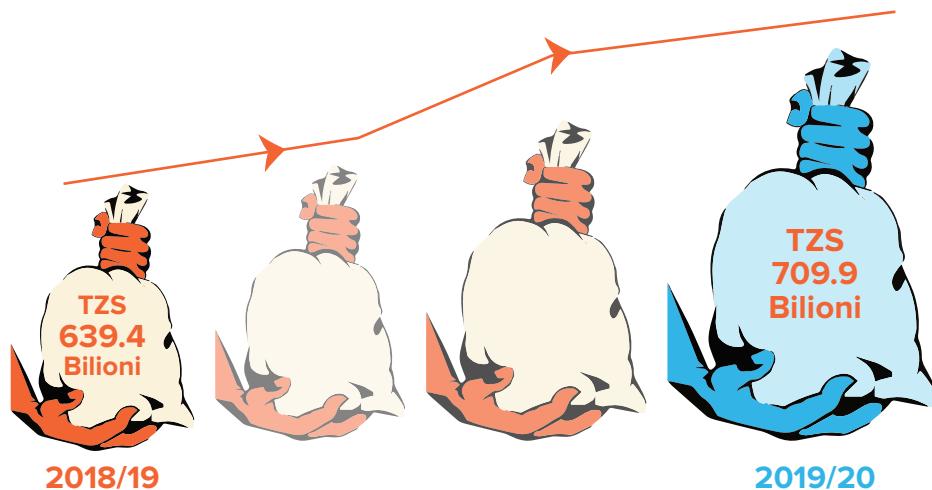

JAMBO LA 2:

Mapungufu Katika Ukusanyaji wa Mapato

Ripoti ya CAG inaonesha makusanyo ya mapato ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa kuongezeka kwa asilimia 11 kutoka TZS 639.4 bilioni kwa mwaka 2018/19 hadi TZS 709.9 bilioni mwaka 2019/20.

Vilevile, Mamlaka ya Serikali za Mitaa ziliongeza uwezo wa kukusanya mapato ya ndani ikilinganishwa na bajeti iliyoidhinishwa. Mwaka 2019/20 MSM zilikusanya asilimia 93 ya mapato ya ndani kulingana na bajeti iliyoidhinishwa, ikiwa ni ongezeko la asilimia 4 kutoka asilimia 89 ya mwaka 2018/19.

Mbali na kuongezeka kwa ukusanyaji wa mapato, kumekuwa na changamoto mbalimbali kama ifuatavyo;

- i. Mapato ya ushuru wa huduma TZS 8.46 bilioni ambayo hayakukusanya katika Halmashauri 21.
- ii. Mapato yaliyokusanya nje ya mfumo wa kukusanya mapato wa LGRCIS TZS 1.33 bilioni katika Halmashauri 22,
- iii. Mapato ya TZS 23.88 bilioni yaliyokusanya na mawakala kupitia mfumo wa LGRCIS katika Halmashauri 59 lakini hayakupelekwa benki,
- iv. Mapato ya TZS 2.35 bilioni yalikusanya na mawakala lakini hayakuwasilishwa katika Halmashauri 18,
- v. Mapato ya TZS 60.80 bilioni katika Halmashauri 42 kushindwa kukusanya kutoka katika vyanzo mbalimbali vya mapato ya ndani, na
- vi. Mapato yaliyokusanya lakini hayakupelekwa benki TZS 18.77 bilioni katika Halmashauri 135,

Athari:

Mapungufu yaliyoainishwa yanaashiria upotevu au ubadhirifu wa mapato ya Mamlaka ya Serikali za Mitaa ambayo yangeweza kutumika katika kuboresha huduma za kijamii na kutekeleza miradi ya maendeleo katika Halmashauri husika. Mfano, Kama mapato ya TZS 113.24 bilioni yaliyohusishwa na kasoro zilizobainishwa yangekusanywa, yangechangia TZS 11.59 bilioni katika Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu.

Ushauri:

WAJIBU inashauri Ofisi ya Rais – TAMISEMI ifanye yafuatayo;

- i. Isimamie maelekezo yote yaliyotolewa kwenye Memoranda ya Fedha za Serikali za Mitaa ya mwaka 2009 pamoja na Randama zake, ili kuhakikisha mapato yanakusanywa na kutumika kwa mujibu wa Sheria,
- ii. Ilimarishe Vitengo vyta ukaguzi wa Ndani na Kamati za Ukaguzi (Audit Committees) za Halmashauri ili viweze kusimamia kikamilifu mapato ya Halmashauri,
- iii. Pale ambapo kuna viashiria vyta rushwa na ubadhirifu wa mapato ya Halmashauri, Mabaraza ya Madiwani yachukue hatua stahiki ikiwemo kuwafikisha kwenye vyombo vyta dola wahusika wa vitendo hivyo,
- iv. Kuhakikisha kuwa inakagua mara kwa mara mifumo ya kielektroniki kwenye ukusanyaji mapato ya ndani ya Halmashauri ili kuongeza ufanisi wa mifumo hiyo, na
- v. Kuhakikisha Halmashauri zinahuisha na kutunga Sheria ndogo (by-laws) za kukusanya mapato ili kuongeza wigo wa vyanzo vyta mapato ya ndani na kuendana na wakati.

JAMBO LA 3:

Changamoto za Usimamizi wa Rasilimali watu katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa

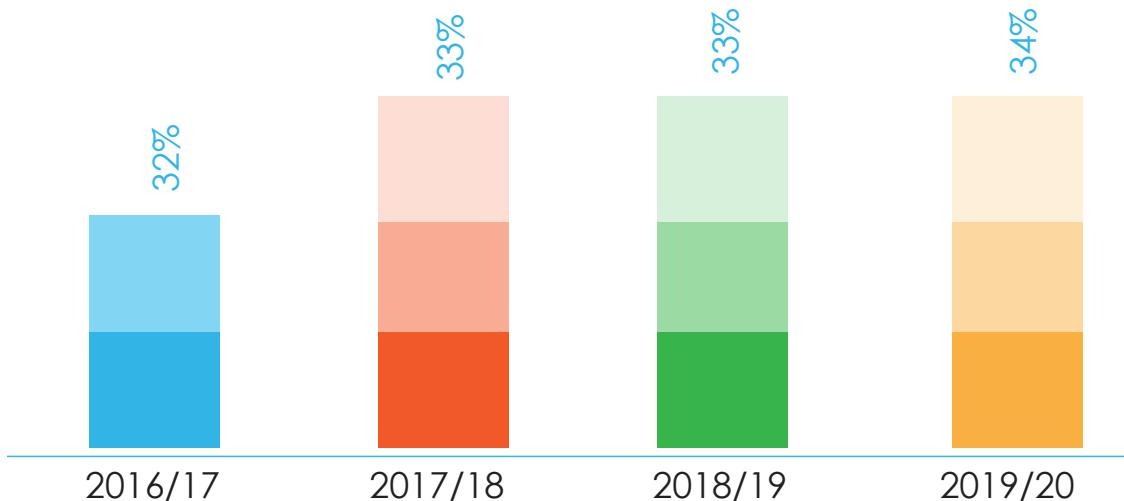
Katika ukaguzi wa mwaka 2019/20, CAG ameonesha changamoto zifuatazo katika usimamizi wa rasilimali watu katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa;

i. Idara ya Ujenzi, Sekta ya Elimu na Afya kuathiriwa na Upungufu wa Watumishi 119,753

Katika mapitio ya idadi ya wafanyakazi katika Halmashauri 123, CAG alibaini uhitaji wa watumishi 353,034. Hata hivyo, watumishi waliopo ni 233,281 na kupelekea upungufu wa watumishi 119,753 sawa na asilimia 34. Upungufu huo umeathiri zaidi idara ya ujenzi pamoja na sekta ya afya na elimu. Hii ni kutokana na kuongezeka kwa idadi ya vituo vya afya katika Vijiji/Kata na ongezeko la uandikishwaji wa wanafunzi wa elimu ya msingi na sekondari liliosababishwa na utekelezaji wa sera ya elimu msingi bila malipo tangu mwaka 2016/17.

Kwa kipindi cha miaka minne, kumekuwa na upungufu wa watumishi kati ya asilimia 32 hadi 34 katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa. Kwa mwaka wa fedha 2016/17 upungufu wa watumishi ulikuwa ni asilimia 32 katika Halmashauri 161, kwa mwaka 2017/18 ni asilimia 33 katika Halmashauri 158, kwa mwaka 2018/19 ni asilimia 33 katika Halmashauri 169 na kwa mwaka 2019/20 ni asilimia 34 katika Halmashauri 123.

Kielelezo Na 3: Mwenendo wa asilimia ya Upungufu wa Watumishi katika Kipindi cha Miaka Minne (2016/17-2019/20)

i. Mapungufu katika ulipaji wa Mishahara na Mikopo

CAG ameonesha mapungufu yafuatayo katika ulipaji wa mishahara kwa watumishi katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa (MSM);

- MSM 36 kushindwa kulipa madai mbalimbali ya watumishi yenyeye thamani ya TZS. 27.84 bilioni,
- MSM 46 kushindwa kuwasilisha makato ya kisheria ya mishahara yenyeye thamani ya TZS. 5.08 bilioni kwenye taasisi husika (TRA TZS 149.9 millioni, Mifuko ya Hifadhi ya Jamii TZS 3.92 bilioni, Makato mengine TZS 1.01 bilioni).

- Mikopo Iliyopindukia kwa Watumishi bila Kudhibitiwa na Mamlaka za Serikali za Mitaa 35 kupelekea watumishi 3,038 kupokea chini ya 1/3 ya mishahara yao huku watumishi 8 katika MSM 6 (H/Jiji Arusha, H/W Kiteto, Njombe, Rombo na Same pamoja na H/Manispaa ya Temeke) hawapati kiasi chochote cha mshahara mwisho wa mwezi. Kwa kiasi kikubwa makato haya ya watumishi yametokana na ulipaji wa deni la Bodi ya Mikopo ya Wanafunzi wa Elimu ya Juu.

Athari:

Kasoro zilizobainishwa zimesababisha athari zifuatazo;

- Upungufu wa watumishi unaathiri utendaji mzima wa Mamlaka ya Serikali za Mitaa na kusababisha utoaji duni wa huduma za msingi kama vile elimu, afya na maji salama. Mfano, kuendelea kuwepo kwa vifo vya mama na mtoto chini ya umri wa miaka mitano; kutokufikia uwiano wa mwalimu mmoja kwa wanafunzi 45 kwa shule za msingi (1:45) na kutofikia lengo la kumtua mama ndoo kichwani hadi leo.
- Makato ya mishahara ya watumishi zaidi ya kiwango kilichowekwa cha 1/3 ya mshahara inaathiri utendaji kazi wa watumishi hao ikiwa ni pamoja na kuijingiza kwenye vishawishi na vitendo vya rushwa na ubadhirifu wa rasilimali za umma.

- iii. Kutokuwasilisha makato ya kisheria ya mishahara ya watumishi katika taasisi husika, ni sawa na kuzikopa fedha hizo ambazo zingetumika kuwekezwa kwa ajili ya mafao ya watumishi. Vilevile, hali hii inawasababishia watumishi usumbufu usio wa lazima unapofika wakati wa kustaaifu.

Ushauri:

WAJIBU inashauri yafuatayo yafanyike ili kutatua changamoto zilizooneshwa kwenye ripoti ya CAG;

- i. Japokuwa Serikali imeshaanza mchakato wa kutoa ajira kwa mwaka 2020/21, bado kuna uhitaji mkubwa wa kuajiri watumishi hususani kwenye sekta ya afya na elimu. Ofisi ya Rais – TAMISEMI na Ofisi ya Rais – Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora ziendelee kuajiri watumishi wenye sifa ili kujaza nafasi zilizo wazi Serikalini.
- ii. Halmashauri zilizoshindwa kupeleka makato ya mishahara ya watumishi katika mifuko ya hifadhi za kijamii na TRA, zichukuliwe hatua za kinidhamu kwa mujibu wa Sheria ya Fedha ya Serikali za Mitaa 1982 (kama ilivyorekebishwa mwaka 2019) kifungu cha 33 (9).
- iii. Serikali iendelee kutenga fedha kwa ajili ya kulipa malimbikizo ya madai mbalimbali ya watumishi.

JAMBO LA 4:

Mapungufu katika Usimamizi wa Mali za Mamlaka ya Serikali za Mitaa

CAG ameonesha mapungufu yafuatayo katika usimamizi wa mali za Mamlaka ya Serikali za Mitaa;

- i. Kutokuwepo kwa Hati za Umiliki wa ardhi zenyet thamani ya TZS. 1.14 trilioni katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa 27, kutokana na uzembe wa menejimenti za Halmashauri husika kutokupima ardhi zinazozimili. Hali hii inaweza kusababisha migogoro katika Halmashauri na wananchi kutokana na kuvamia maeneo hayo,

- ii. Magari 441 na pikipiki 228 zinazomilikiwa na Halmashauri 61 kutokukatiwa bima. Hali hii inaweza kuisababishia Serikali hasara pale inapotokea ajali,
- iii. Magari 727, pikipiki 138 na mali mbalimbali 31 zinazomilikiwa na Halmashauri 113 zimetelekezwa kwa muda mrefu bila matengenezo hivyo kupunguza ufanisi wa kiutendaji na kuingizia Serikali hasara kwa kununua magari na pikipiki nyingine,
- iv. Kutokuwekwa namba za utambulisho na kutohifadhiwa vyema kwa mali za kudumu zenyet thamani ya TZS. 2.81 bilioni zilizounuliwa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa 18 hivyo kufanya mali hizo kutotambulika kirahisi na kuwa na hatari ya kupotea , na
- v. Mali za kudumu, zikiwemo mashine za kufulia na fotokopi, tofali, nondo, vifaa vya hospitali na kompyuta zenyet thamani ya TZS. 1.92 bilioni zilizounuliwa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa 10 hazitumiki.

Athari

Mapungufu haya yanaweza kupelekea upotevu wa mali za Halmashauri na kukosekana kwa thamani ya fedha katika ununuzi wa mali hizo. Pia, ukosefu wa hati za umiliki wa maeneo ya Halmashauri inachangia kuongeza migogoro ya ardhi katika Halmashauri husika.

Ushauri:

WAJIBU inashauri yafuatayo;

- i. Halmashauri husika kufanya uhakiki wa mali zake zote na kuziingiza kwenye rejestra ya mali za kudumu na kuzitumia kikamilifu ili kuwepo na thamani ya fedha,
- ii. Menejimenti za Halmashauri zihakikishe zinapima ardhi zinazomiliki kwa madhumuni ya kupata hati za umiliki kwa usalama wa ardhi hizo,
- iii. OR – TAMISEMI iwachukulie hatua za kinidhamu wahusika waliosababisha uzembe wa kutopima maeneo yanayomilikiwa na Halmashauri, na
- iv. Halmashauri zihakikishe zinakatia bima magari, pikipiki, mitambo na mali nyingine zinazomiliki.

JAMBO LA 5:

Mapungufu katika Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

Mamlaka ya Serikali za Mitaa zinajukumu la kusimamia idadi kubwa ya miradi ya maendeleo inayotekelizwa nchini. Miradi hii yenye lengo la kutoa huduma za kijamii, hutekelezwa kwa fedha za ruzuku inayotumwa kutoka Serikali Kuu na kiasi fulani huchangiwa na mapato ya ndani ya Halmashauri husika pamoja na wananchi. Hata hivyo, utekelezaji wa miradi hiyo umekuwa na kasoro zifuatazo;

- i. Mamlaka ya Serikali za Mitaa 152 hazikupokea TZS 410.4 bilioni sawa na asilimia 46 ya fedha za miradi ya maendeleo kwa mwaka wa fedha 2019/20. Mamlaka ya Serikali za Mitaa 73 ziliathirika zaidi kwa kutopokea zaidi ya asilimia 50 ya bajeti iliyoidhinishwa kama inavyoonekana katika jedwali Na. 1. Halmashauri ya Mji wa Ifakara haikupokea fedha yoyote ya ruzuku ya miradi ya maendeleo kwa mwaka 2019/20.

Jedwali Na 1: Baadhi ya Halmashauri Zilizopokea Fedha Pungufu

NA	JINA LA HALMASHAURI	BAJETI (TZS BILIONI)	KIASI KILICHO POKELEWA	KIASI PUNGUFU (TZS BILIONI)	ASILIMIA
1	H/Mji Ifakara	7.00	0	7.00	100
2	H/ Mji Njombe	0.82	0.03	0.80	97
3	H/W Karagwe	10.00	0.60	9.39	94
4	H/M Songea	13.79	0.91	12.88	93
5	H/W Kilosa	6.26	0.48	5.77	92
6	H/M Bukoba	14.01	2.07	11.94	85
7	H/W Wanging'ombe	11.21	2.03	9.18	82
8	H/W Mtwara	6.53	1.41	5.12	78
9	H/Mji Tabora	16.96	3.69	13.27	78
10	H/M Iringa	5.12	1.49	3.63	71
11	H/W Mkinga	1.46	0.46	1.01	69

- ii. Hazina na washirika wa maendeleo hawakutoa fedha za miradi ya maendeleo kiasi cha TZS 53.4 bilioni sawa na asilimia 22 ya bajeti iliyoidhinishwa. Fedha hizo zilitakiwa kutekeleza miradi 10 katika sekta za maji, kilimo, afya na elimu inayotekelizwa na watekelezaji wa miradi 144.

Hii imetokana na watekelezaji kushindwa kuwasilisha kwa wakati taarifa za utekelezaji wa miradi kwa Wizara ya Fedha na Mipango. Hii ni kinyume na makubaliano baina ya watekelezaji na Wizara (Hazina).

Kutotolewa kwa fedha za miradi ya maendeleo, kuliwasababishia watekelezaji kushindwa kupewa fedha. Mfano, sekta ya maji haikupokea kiasi cha TZS 20.8 bilioni sawa na asilimia 16 ya bajeti iliyoidhinishwa ikifuatiwa na sekta ya afya kwa kiasi cha TZS 19.5 bilioni sawa na asilimia 23 ya bajeti iliyoidhinishwa kwa sekta husika.

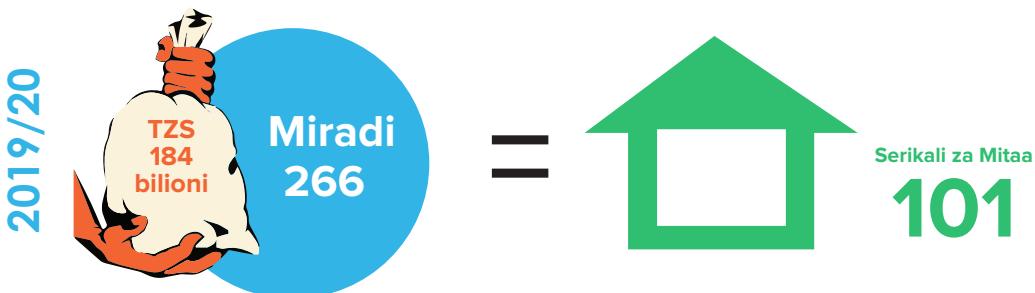
- iii. CAG alibaini zaidi ya miradi ya maendeleo 68 yenye thamani ya TZS 18.3 bilioni ilikuwa imekamilika lakini haitumiki. Miradi hii ilitekelezwa kwenye Mamlaka ya Serikali za Mitaa 40 ikihusisha miradi ya ujenzi wa masoko, ujenzi wa hospitali za wilaya, vituo vya afya na zahanati, ujenzi wa miundombinu ya shule (nyumba za walimu, vyoo na madarasa) na ujenzi wa maeneo ya machinjio.

Athari:

Kasoro zilizobainishwa, zimesababisha athari zifuatazo;

- i. Halmashauri kushindwa kukamilisha miradi ya maendeleo kwa wakati na mingine kutotekelzwa kabisa. Mfano kwa mwaka 2019/20, jumla ya miradi ya maendeleo 266 yenye thamani ya TZS 184 bilioni katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa 101 haikukamilika.

Vilevile, zaidi ya miradi ya maendeleo 76 iliyopangwa kutekelezwa kwenye Halmashauri 6 (Halmashauri za Wilaya Sumbawanga, Kyela, Mvomero na Tarime, Halmashauri ya Mji Tarime na Halmashauri ya Manispaa ya Musoma) yenyenye thamani ya TZS 4.4 bilioni haikutekelezwa kutokana na kutopokea fedha za miradi ya maendeleo kutoka Hazina,

- ii. Kutokukamilika kwa miradi kwa wakati hukosesha wananchi kupata huduma zilizokuwa zimekusudiwa endapo miradi hiyo ingekamilika kwa wakati, na
- iii. Miradi yote ya Serikali hufanywa kwa malengo mahususi ya kuwapatia wananchi huduma. Kutokutumika kwa miradi iliyokamilika kunawanyima wananchi kupata huduma iliyokusudiwa na kutokuwepo kwa thamani ya fedha.

Ushauri:

Ili kutatua kasoro zilizoainishwa, WAJIBU inashauri yafuatayo;

- i. Serikali kuziwezesha Halmashauri kukamilisha miradi iliyokwisha anza kabla ya kuanza miradi mipyä. Hii ni pamoja na kuhakikisha kwamba, miradi yote iliyokamilika inapatiwa vifaa wezeshi pamoja na rasilimali watu ili iweze kuwashudumia wananchi.
- ii. Wizara ya Fedha na Mipango (Hazina) na watekeleza miradi wafuate makubaliano waliojiwekea na washirika wa maendeleo kwa kuwasilisha kwa wakati taarifa za utekelezaji wa miradi ili fedha ziweze kutolewa kwa wakati.
- iii. Mamlaka ya Serikali za Mitaa ziendelee kuimarisha ufuutiliaji na usimamizi wa mifumo ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwa kuimarisha ushirikishwaji wa wananchi katika kupanga, kusimamia na kutekeleza miradi ya maendeleo ili kuleta umilikishwaji na uendelevu wa miradi hiyo.
- iv. Waheshimiwa Madiwani na Menejimenti za Halmashauri zifuutilie na kuhakikisha gharama za uendeshaji wa miradi inayokaribia kukamilika zinaingizwa kwenye bajeti ya mwaka unaofuata ili miradi hiyo itakapo kamilika kusiwe na visingizio vyakutockwepo kwa bajeti ya uendeshaji.

JAMBO LA 6:

Ufanisi katika uendeshaji wa Mfuko wa Uwezeshaji wa Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu.

Katika ukaguzi wa uendeshaji wa Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu, CAG amebaini Mapungufu yafuatayo;

- i. Asilimia 65 ya mikopo iliyotolewa kwenye vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu haikurejeshwa. Kwa mwaka 2019/20, CAG alionesa kuwa Mamlaka ya Serikali za Mitaa 130 zilitoa mikopo yenye thamani ya TZS 42.9 bilioni kwa vikundi hivyo, lakini TZS 27.8 bilioni sawa na asilimia 65 ya mikopo hiyo haikurejeshwa na wanavikundi. Changamoto ya kutorejeshwa kwa mikopo imeongezeka kwa asilimia 6 kutoka asilimia 59 ya mwaka 2018/19 hadi asilima 65 mwaka 2019/20.
- ii. Mamlaka ya Serikali za Mitaa 28 hazikupeleka kiasi cha TZS 3.1 bilioni katika akaunti maalumu ya Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu. Hii ni kinyume na Kanuni ya 22 (1) na (2) ya Kanuni za Utoaji na Usimamizi wa Mikopo kwa Vikundi vya Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu za mwaka 2019 ambayo inazitaka Mamlaka ya Serikali za Mitaa kufungua na kuendesha akaunti maalumu ya mikopo na kuhakikisha kuwa fedha zote zilizotengwa kwa ajili ya mikopo na fedha za marejesho ya mikopo hiyo zinaingizwa katika akaunti maalumu ili kufanikisha shughuli za mfuko huo.

Athari;

Mapungufu yaliyobainishwa yanasaababisha athari zifuatazo:

- i. Wanufaika wa mikopo kutorejesha TZS 27.8 bilioni na Mamlaka ya Serikali za Mitaa kutopeleka TZS 3.1 bilioni katika akaunti maalumu ya Mfuko wa Wanawake, Vijana na Watu wenye Ulemavu, kunakwamisha utekelezaji wa dhana ya kuufanya Mfuko kuwa Endelevu (Revolving Fund) kama dhamira ya uanzishwaji wa mfuko huu ulivyokuwa wakati wa uanzishwaji wake.
- ii. Mikopo inayotolewa ingekuwa inarejeshwa, ingezipunguzia Halmashauri mzigo wa kutenga kiasi kingine cha fedha ili kuwakopesha wakopaji wengine.
- iii. Kiasi ambacho hakurejeshwa na kiasi ambacho hakijatengwa kimefikia jumla ya TZS 30.9 bilioni ambapo kama kiasi hicho kingekopeshwa kwa vikundi vya watu 10 na kila kikundi kupewa TZS 5 milioni kingeweza kuwasaidia watu 61,800 sawa na vikundi 6,180 nchini, hivyo kuchangia katika kupunguza umaskini kwa wananchi.

Ushauri;

Ili kutatta Mapungufu yaliyoibuliwa na CAG, WAJIBU inashauri yafuatayo;

- i. Ofisi ya Rais – TAMISEMI pamoja na Asasi Zisizo za Kiserikali zimeshirikiana katika kuandaa muongozo wa usimamizi na uendeshaji wa Mfuko wa Uwezeshaji wa Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu. Hivyo, washirikiane katika utoaji wa mafunzo ya muongozo huo kwa wadau mbalimbali ili kuboresha usimamizi wa mfuko.
- ii. Waheshimiwa Wabunge na Madiwani waitangaze mikopo hii kwa wananchi wao na wawahimiza wanaokopa kurejesha mikopo hiyo bila usumbufu ili kunufaisha wananchi wengine.
- iii. Maafisa Maendeleo ya Jamii wa Halmashauri wabandike orodha ya wanaodaiwa kwenye mbao za matangazo kwa kila kata kwa kila robo mwaka ili kusaidia kuhimiza urejeshwaji wa mikopo hii kwa wakati.

JAMBO LA 7:

Upungufu wa Miundombinu kwenye Shule za Msingi na Sekondari.

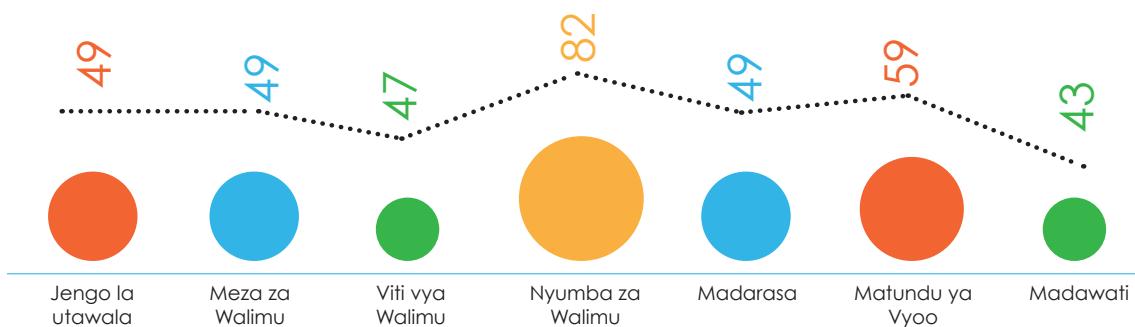

Kutokana na utelekezaji wa Sera ya Elimu Msingi bila malipo ya mwaka 2015/16, kumekuwa na ongezeko la wanafunzi kila mwaka.

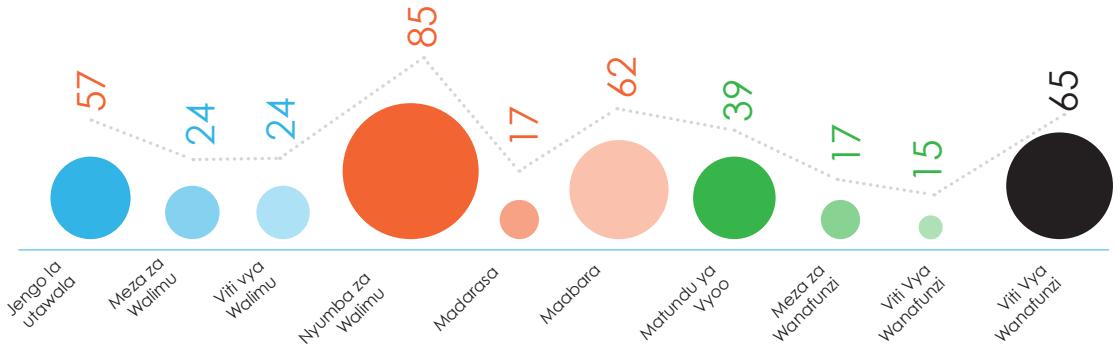
Ongezeko la wanafunzi lilipaswa kwenda sambamba na uboreshwaji wa miundombinu ya shule kama vile vyumba vya madarasa, madawati, matundu ya vyoo nk. Kwa mwaka 2019/20, CAG aliaainisha kuwa Mamlaka ya Serikali za Mitaa 51 zilikuwa na upungufu wa miundombinu ya shule, huku upungufu mkubwa ukiwa kwenye nyumba za walimu na matundu ya vyoo katika shule za msingi na nyumba za walimu, mabweni, maabara na majengo ya utawala katika shule za sekondari kama inavyoonekana katika kielelezo Na. 4.

Kielelezo Na.4. Upungufu wa Miundombinu ya Shule za Msingi na Sekondari kwa Asilimia.

Shule za Msingi

Shule za Sekondari

Athari;

Changamoto zilizoainishwa zina athari zifuatazo;

- Upungufu wa miundombinu ya shule hususani nyumba za walimu na mabweni huathiri ufanisi wa utoaji elimu kwa shule za sekondari haswa kwa wanafunzi wa jinsia ya kike ambao ni wahanga wa vitendo vya ubakaji.
- Upungufu wa matundu ya vyoo mashulenii huathiri utulivu na usafi wa wanafunzi wakati wa kujisitiri. Tatizo hili linaathiri zaidi wanafunzi wa kike ambao kwa maumbile yao wanahitaji zaidi hali ya usiri na usafi wakati wa kujisitiri.

Ushauri;

Ili kutatua changamoto zilizoibuliwa na CAG, WAJIBU inashauri yafuatayo;

- Halmashauri za Wilaya kwa kushirikiana na kamati za shule na wananchi kuendelea kuibua na kusimamia miradi ya uboreshwaji wa miundombinu ya elimu nchini (vyoo, mabweni na nyumba za walimu) katika shule za msingi na sekondari.
- Wizara ya Fedha na Mipango kwa kushirikiana na OR-TAMISEMI zitoe kipaumbele zaidi kwenye upangaji na utoaji wa bajeti ya miundombinu ili kuleta ufanisi katika utekelezaji wa Sera ya Elimu Msingi bila Malipo nchini.

JAMBO LA 8:

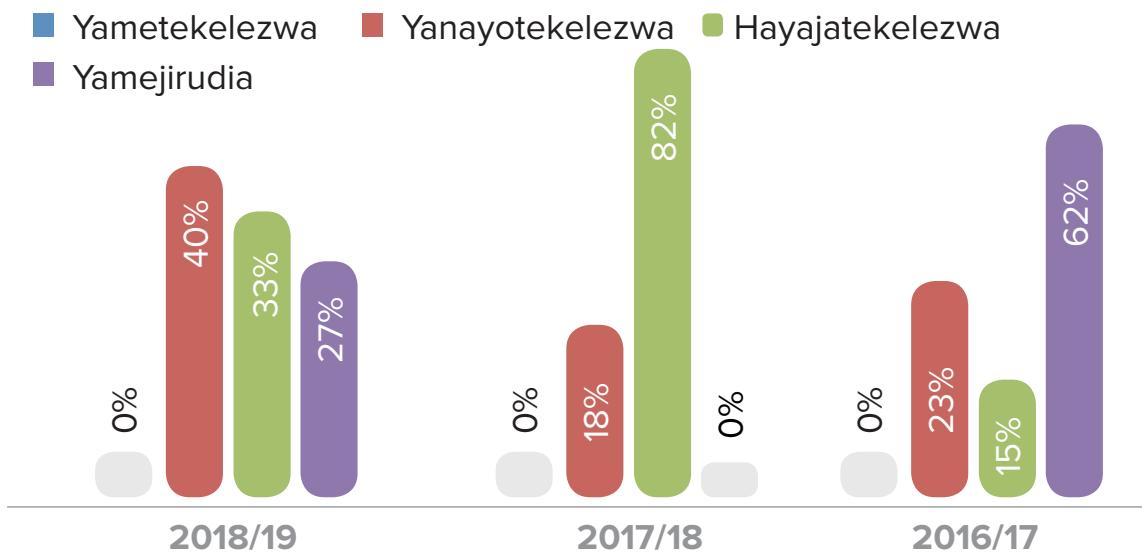
Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya Miaka Iliyopita

Sehemu hii, inazungumzia utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa na CAG pamoja na maagizo ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali za Mitaa (LAAC).

i. Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya CAG kwa Ofisi ya Rais - TAMISEMI

Ripoti ya ukaguzi ya mwaka 2019/20 inaonesha kuwa, kati ya mapendekezo 15 yaliyotolewa na CAG mwaka 2018/19, OR – TAMISEMI haikutekeleza pendeleko lolote kikamilifu, mapendekezo 6 sawa na asilimia 40 yapo katika hatua mbalimbali za utekelezaji, mapendekezo 5 sawa na asilimia 33 hayajatekelezwa na mapendekezo 4 sawa na asilimia 27 yamejirudia.

Kielelezo Na. 5: Ulinganifu wa Hali ya Utekelezaji wa Mapendekezo ya CAG kwa OR - TAMISEMI kwa Miaka Mitatu 2016/17 – 2018/19.

ii. Mwenendo wa Utekelezaji wa Mapendekezo ya CAG katika Miradi ya Maendeleo

Ripoti ya CAG ya Miradi ya Maendeleo ya mwaka 2019/20 inaonesha kati ya mapendekezo 3,126 yaliyotolewa na CAG mwaka 2018/19, ni mapendekezo 1,071 sawa na asilimia 34 ndiyo yametekelzwa kikamilifu; mapendekezo 623 sawa na asilimia 20 yapo katika hatua mbalimbali za utekelezaji; mapendekezo 1,024 sawa na asilimia 33 hayajatekelezwa; mapendekezo 245 sawa na asilimia 8 yamejirudia kwa kuwa hayajatekelezwa kwa muda mrefu na hayajapitwa na wakati na mapendekezo 163 sawa na asilimia 5 yamepitwa na wakati.

Kiujumla, ripoti ya CAG inaonesha utekelezaji wa mapendekezo bado upo chini ya asilimia 50. Hali hii, inasababisha kupungua kwa ufanisi na umahiri katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo kama inavyoonekana katika Kielelezo Na. 6.

Kielelezo Na. 6: Mwenendo wa utekelezaji wa mapendekezo ya CAG kwa miaka mitatu 2017/18- 2019/20 kwa asilimia.

■ Yametekelezwa	■ Yanayoendelea kutekelezwa
■ Hayajatekelezwa	■ Yaliyojirudia
■ Yamepitwa na wakati	

iii. Hali ya Utekelezaji wa Maagizo ya Kamati ya LAAC

Kamati ya LAAC, hupitia ripoti ya CAG ya mwaka husika pamoja na kuwahoji Maafisa Masuuli juu ya hoja zilizoibuliwa na CAG kisha hutoa maagizo ambayo yanapaswa kutekelezwa na Maafisa Masuuli husika.

Hali ya utekelezaji wa maagizo ya LAAC katika ripoti ya mwaka 2019/20 inaonesha kwamba; kati ya maagizo 811 yaliyotolewa kwa Mamlaka ya Serikali za Mitaa 151, ni maagizo 350 sawa na asilimia 43 ndiyo yaliyotekeliza kikamilifu, maagizo 278 sawa na asilimia 34 yanaendelea kutekelezwa, maagizo 161 sawa na asilimia 20 hayajatekelezwa na maagizo 22 sawa na asilimia 3 yalipitwa na wakati.

Utekelezaji wa maagizo ya LAAC umepanda kwa asilimia 2 kutoka asilimia 41 ya mwaka 2018/19 hadi asilimia 43 ya mwaka 2019/20.

Athari

Kutotekeliza kwa mapendekezo ya CAG na maagizo ya LAAC kunasababisha athari zifuatazo:

- Utekelezaji hafifu wa mapendekezo yanayotolewa na CAG unapunguza ufanisi katika utekelezaji wa miradi ya maendeleo,
- Kukosekana kwa thamani ya fedha katika miradi inayotekeliza, na
- Kuwanyima wananchi fursa ya kunufaika na miradi ya maendeleo.

Ushauri;

Ili kuongeza utekelezaji wa mapendekezo ya CAG na maagizo ya LAAC, WAJIBU inashauri yafuatayo:

- i. Halmashauri kupitia vikao vya Mabaraza ya Madiwani kuendelea kufuatilia utekelezaji wa mapendekezo mbalimbali yanayotolewa na CAG. WAJIBU inashauri taarifa ya utekelezaji wa mapendekezo ya CAG na kamati ya LAAC ifanywe kuwa agenda ya kudumu katika vikao vya mabaraza ya madiwani,
- ii. Asasi za kiraia vikiwemo Vyombo vya Habari kuendelea kuelimisha wananchi kuhusu umuhimu wa mapendekezo ya CAG pamoja na maagizo ya LAAC ili kwa pamoja wawe na uwezo wa kudai uwajibikaji katika Halmashauri husika.
- iii. OR-TAMISEMI kuzidi kuimarisha mikakati ya utekelezaji wa mapendekezo ya CAG na kamati ya LAAC, ikiwezekana kuweka adhabu kwa Halmashauri ambazo zitashindwa kutekeleza mapendekezo hayo bila kuwa na sababu za msingi.

HITIMISHO

Ripoti hii ya uwajibikaji imeainisha baadhi ya mapungufu na dosari zilizojitokeza katika ripoti za CAG za Mamlaka ya Serikali za Mitaa na Miradi ya Maendeleo. Dosari hizi, zinatokana na ukiukwaji wa sheria na miongozo mbalimbali ikiwemo Sheria ya Fedha ya Serikali za Mitaa ya mwaka 1982 (na marekebisho yake), Sheria ya Serikali Mtandao namba 10 ya mwaka 2019 na kanuni zake, kanuni za uendeshaji wa mfuko wa uwezeshaji wa wanawake, vijana na watu wenye ulemavu.

Dosari zilizobainishwa, zimeathiri zaidi ukusanyaji wa mapato ya ndani ya Halmashauri, utekelezaji wa mapendekezo ya CAG, usimamizi wa miradi ya maendeleo na uendeshaji wa Mfuko wa Uwezeshaji wa Wanawake, Vijana na Watu Wenye Ulemavu.

WAJIBU inashauri Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Usimamizi wa Hesabu za Mamlaka ya Serikali za Mitaa (LAAC), OR- TAMISEMI, Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia, OR – Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora pamoja na Wizara ya Fedha na Mipango kufuatilia na kutekeleza kikamilifu mapendekezo yaliyotolewa na CAG pamoja na ushauri wa WAJIBU.

Aidha, WAJIBU inapenda kuwakaribisha wananchi na wadau wa uwajibikaji kutumia ripoti hii katika kuelimisha umma juu ya umuhimu wa ripoti za CAG ili kukuza uwajibikaji nchini.

Ili kuongeza upatikanaji wa ripoti hii, wadau mbalimbali wanaweza kupakua ripoti hii ya uwajibikaji kuititia tovuti ya WAJIBU www.wajibu.or.tz au kufuatilia katika mitando ya kijamii; Instagram, twitter na facebook @wajibu_institute.

MUHIMU: Ili kupata taarifa zaidi kuhusu ripoti za CAG za mwaka 2019/20, tembelea tovuti ya Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi (NAOT) www.nao.go.tz

Mawasiliano:

WAJIBU - INSTITUTE OF PUBLIC ACCOUNTABILITY

S.L.P 13486,

Barabara ya Rose Garden, Mtaa wa Ndovu, Dar es Salaam

Baruaapepe: wajibu.institute@gmail.com

 Wajibu_Institute

 Wajibu_Institute

 WAJIBU_Institute of Public Accountability

 WAJIBU_Institute of Public Accountability